

YAZILIM MÜHENDİSLİĞİNE GİRİŞ

HAFTA 6 AĞ VE İNTERNET

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Aydoğan
eaydogan@mehmetakif.edu.tr

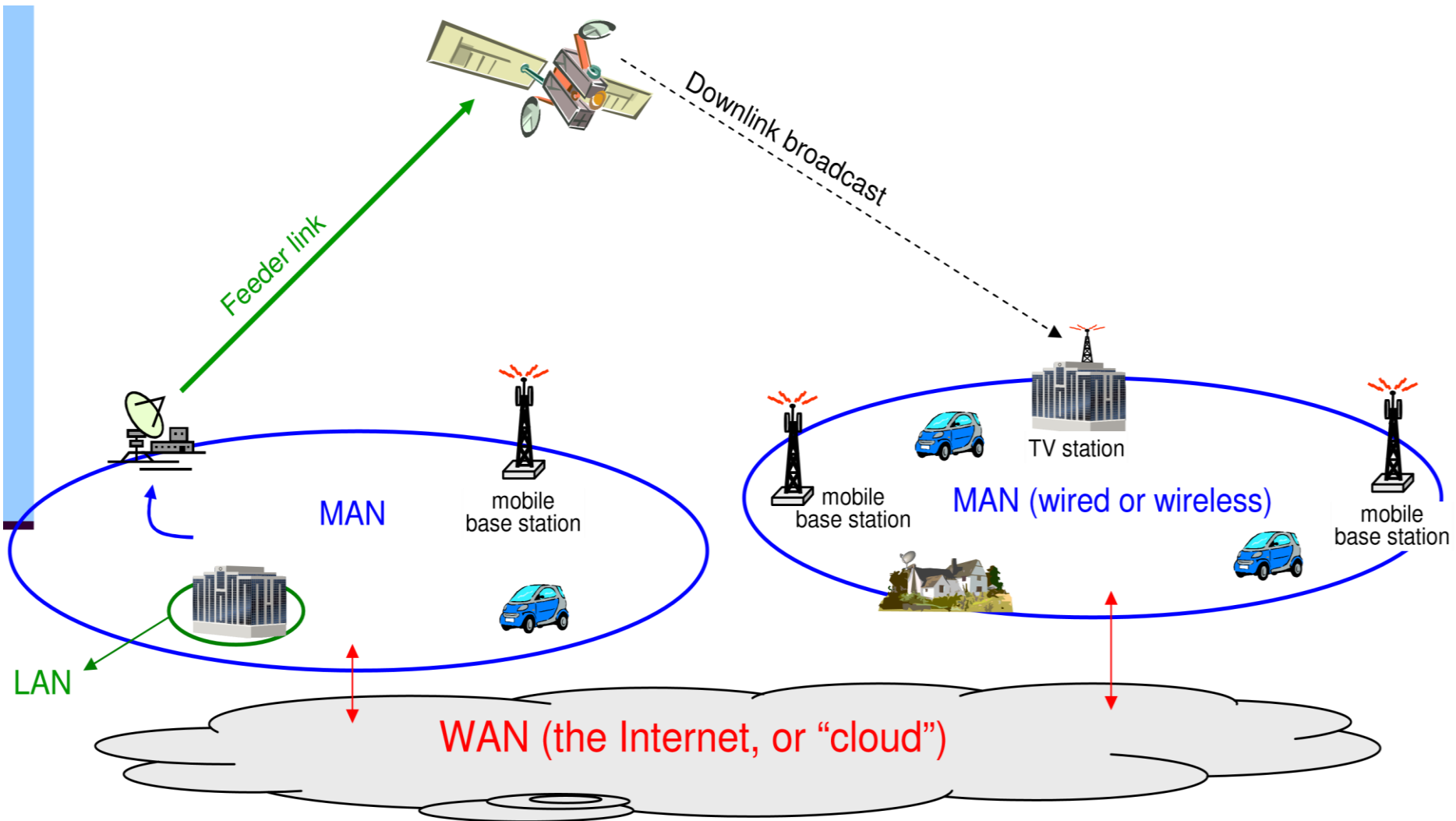
Ders İçeriği: Hafta 6

- Ağ Temelleri
- İnternet
- Dünya Çapında Ağ
- İnternet Protokolleri
- Güvenlik

Ağ Temelleri

- İki veya daha fazla bilgisayarın bir araya gelerek belirli bir protokol altında iletişimde bulundukları yapıya bilgisayar ağı denir.
- Ağ yazılımı, kullanıcıların bilgi alışverişinde bulunmalarına ve kaynakları paylaşmalarına olanak tanır.
- Ağ yazılımı, ağ çapında bir işletim sistemine dönüşmüştür.

Ağ Temelleri

Ağ Temelleri

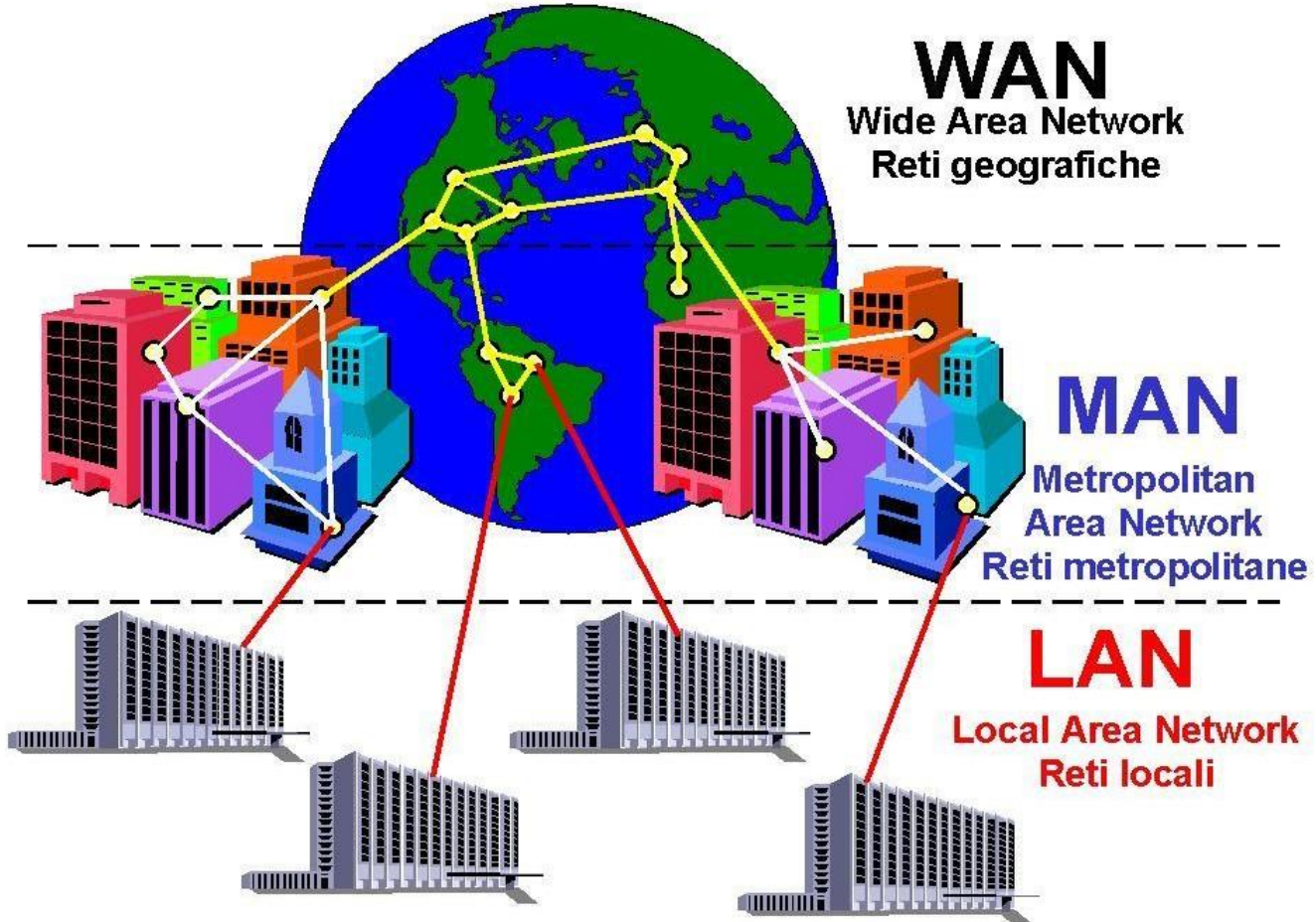
➤ Ağ Sınıfları

▪ Kapsam Açısından

- PAN - Personal Area Network (kısa mesafeli)
- LAN - Local Area Network (bina/kampüs)
- MAN - Metropolitan Area Network (şehir/ülke)
- WAN - Wide Area Network (uzak mesafeler)

Ağ Temelleri

➤ Ağ Sınıfları

Ağ Temelleri

➤ Ağ Sınıfları

▪ Sahiplik Açısından

- Kapalı Ağ: Belli bir birey ya da kurumun sahip olduğu yenilikleri uyguladığı bir modeldedir.
- Açık Ağ: Kamu alanındaki prensiplere göre tanımlanır.

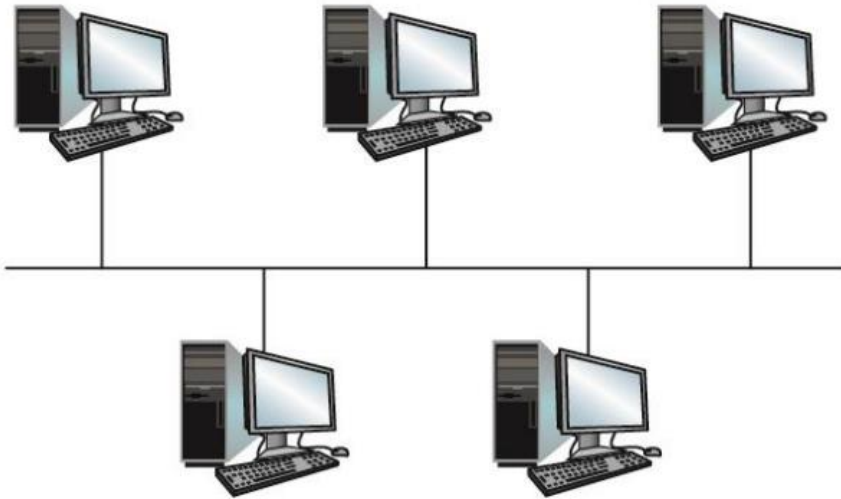
▪ Topoloji (Konfigürasyon) Açısından

- Bus/Ortak Yol (Ethernet)
- Star/Yıldız (Merkezi Access Point'e (AP) sahip kablosuz ağlar)

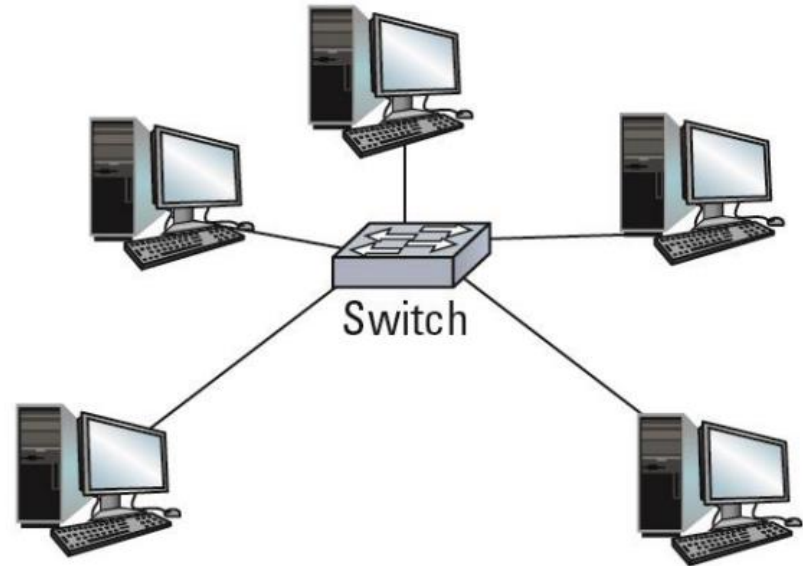
Ağ Temelleri

➤ Ağ Sınıfları

a. Bus

b. Star

Ağ Temelleri

➤ Protokoller

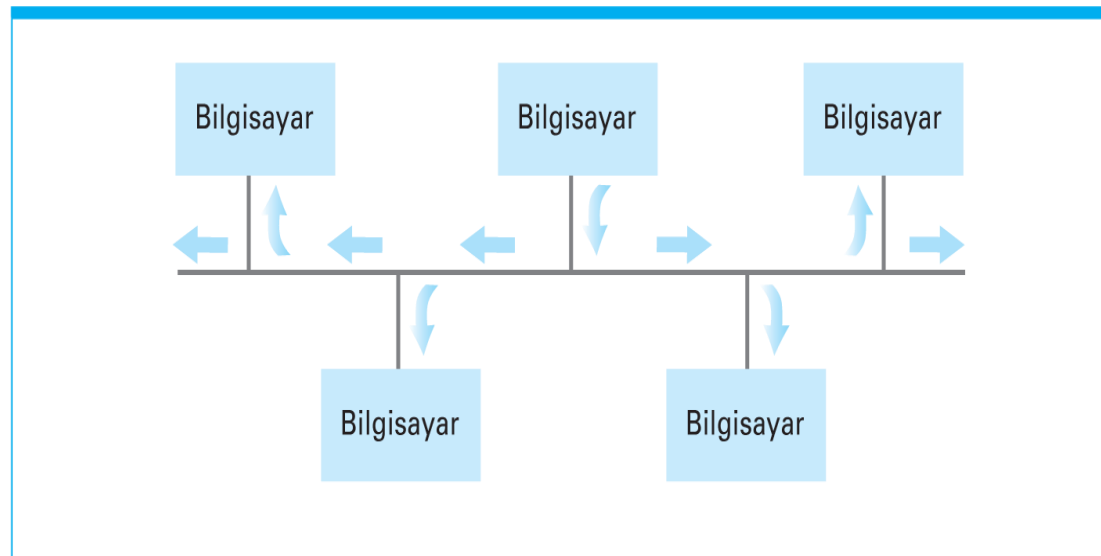
- Bir ağ üzerinde faaliyetlerin yürütüldüğü kurallardır.
- Örnek: Bilgisayarlar arasında mesaj iletimini koordine etme
- Tüm makinelerin aynı anda iletimden kaçınması gerekiyor
- Protokol standartları ile satıcılar ağ uygulamaları için diğer satıcıların ürünleri ile uyumlu ürünler oluşturur.

Ağ Temelleri

➤ Protokoller

■ Mesaj gönderim protokolleri:

- CSMA/CD (Carrier Sense Multiple Access with Collision Detection)
- Ethernette kullanılır .
- Her iki makine de durur ve bağımsız, rastgele bir süre bekler.

Ağ Temelleri

➤ Protokoller

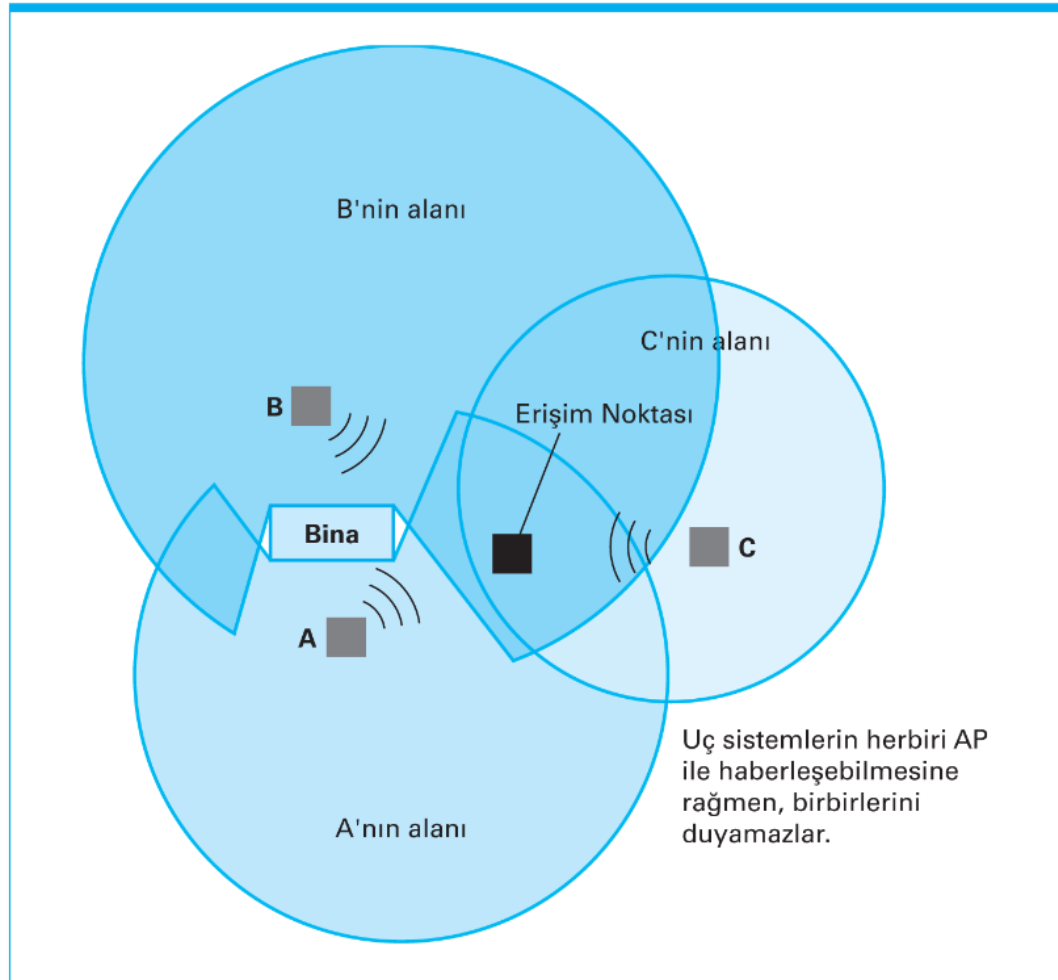
▪ Mesaj gönderim protokolleri:

- CSMA/CA (Carrier Sense Multiple Access with Collision Avoidance)
- Tüm makinelerin birbirini duyamadığı WiFi'de kullanılır (gizli terminal sorunu)
- Zaten bekleyen makineye avantaj sağlar

Ağ Temelleri

➤ Protokoller

▪ Mesaj gönderim protokolleri:

Ağ Temelleri

➤ Ağları Birleştirmek

- Bazen genişlemiş bir iletişim sistemi oluşturacak şekilde mevcut ağları bağlamak gerekebilir.
- Bu işlem, aynı ağ tipinin daha geniş bir halini oluşturmak için ağları birbirine bağlayarak yapılabilir.
- Küçük veri yollarından büyük bir veri yolu ağı oluşturmak anlamına gelir.

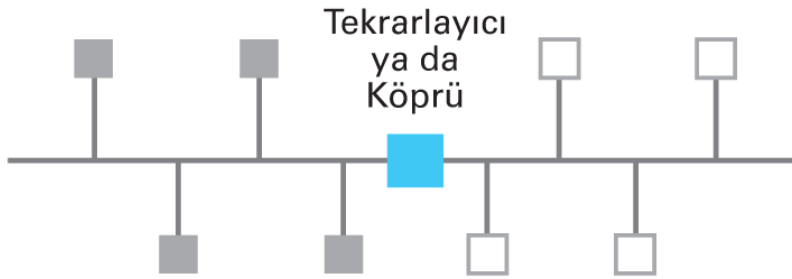
Ağ Temelleri

➤ Ağları Birleştirmek

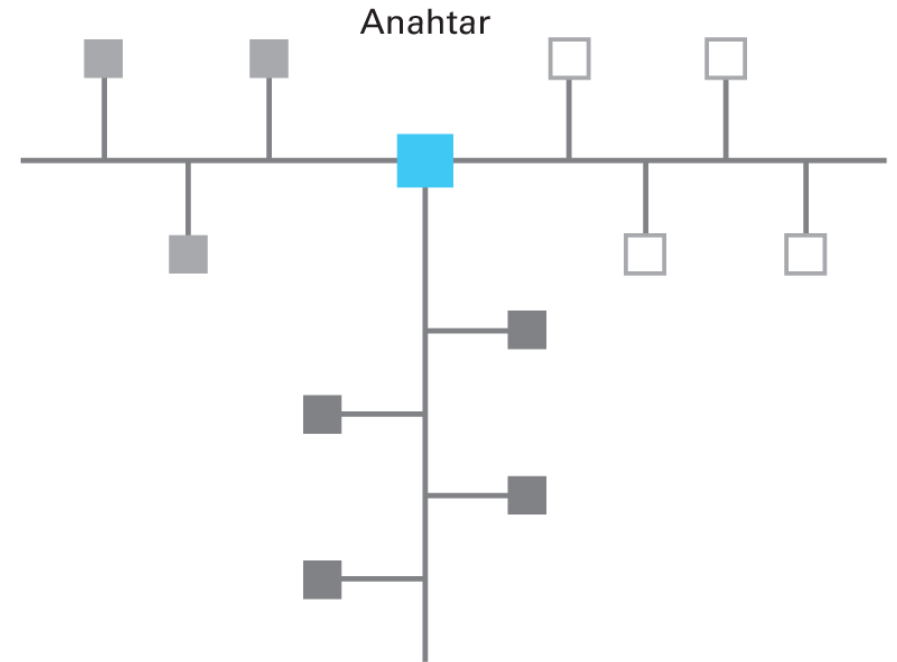
- **Repeater** (Tekrarlayıcı): Tüm mesajları iki veri yolu üzerinden iletir.
- **Bridge** (Köprü): Yalnızca diğer veri yolundaki bilgisayarlara yönelik mesajları iletir.
- **Switch** (Anahtar): Bir köprü gibi davranır, ancak birden çok veri yoluna bağlantıları vardır.

Ağ Temelleri

➤ Ağları Birleştirmek

a. İki ortak yolu birleştiren bir tekrarlayıcı ya da köprü

b. Birden çok ortak yolu birleştiren bir anahtar

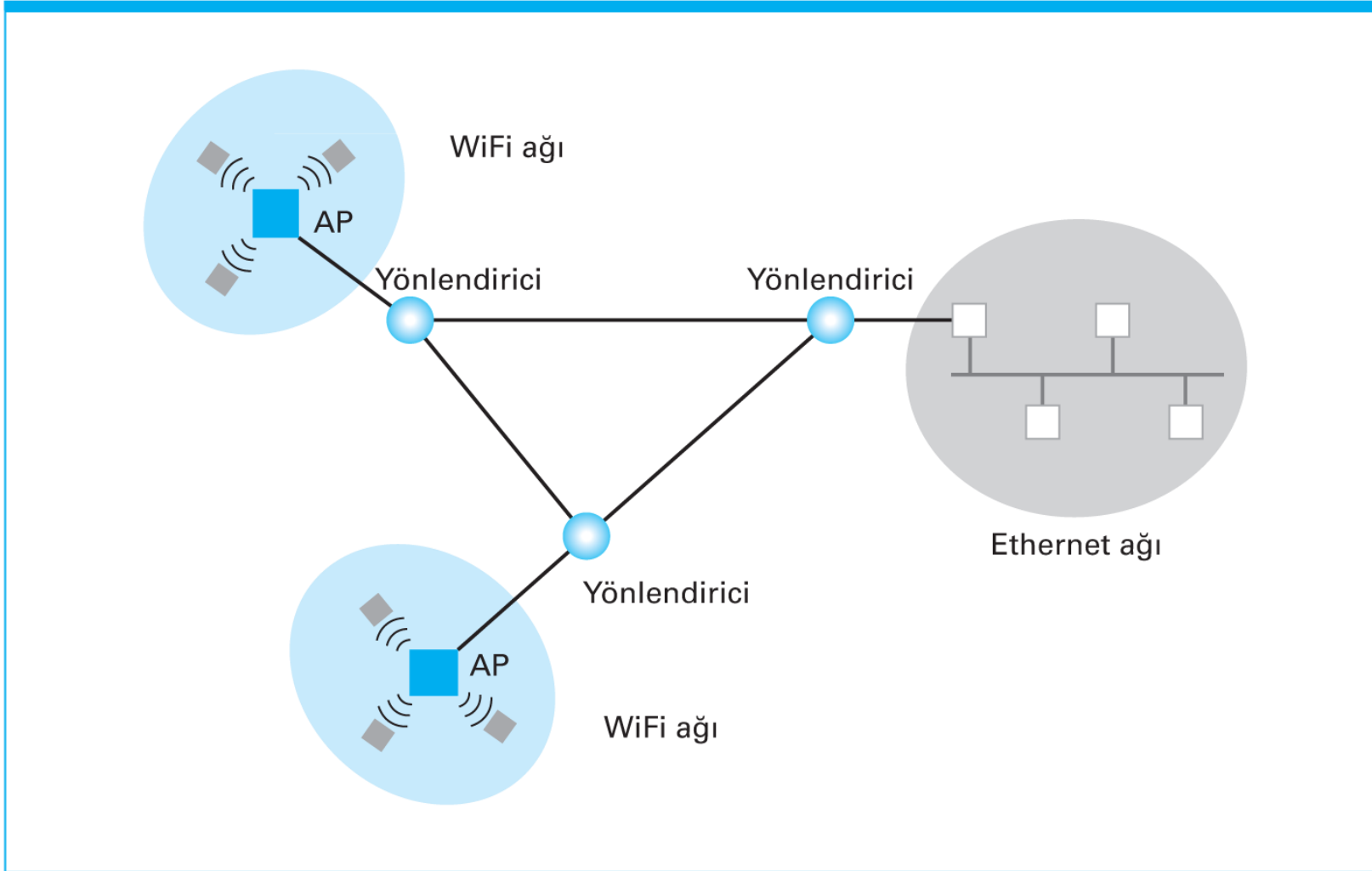
Ağ Temelleri

➤ Ağları Birleştirmek

- **Router** (Yönlendirici): İki uyumsuz ağı birbirine bağlayarak internet adı verilen ağların ağını oluşturur.
- Amaçları mesajları belirlenen doğrultuda iletmektir.
- Yönlendiriciler, mesajların hedef adreslerine bağlı olarak gönderilecekleri hedefler hakkında bilgileri tutan **iletim tablosunu** kullanır.

Ağ Temelleri

➤ Ağları Birleştirmek

Ağ Temelleri

➤ Proses İletişim Yöntemleri

- Bir ağ içinde farklı bilgisayarlarda yürütülen çeşitli etkinlikler (işlemler), kendi eylemlerini koordine etmek ve belirlenen görevlerini yerine getirmek için birbirleri ile iletişim kurmalıdır.
- İşlemler arasında kurulan bu iletişime **prosesler arası haberleşme** denir.

Ağ Temelleri

➤ Proses İletişim Yöntemleri

▪ Client-Server (İstemci-Sunucu)

- Birçok istemci (ör. Bilgisayar), bir sunucu (ör. İş istasyonu, sürekli çalışır)
- İstemciler diğer süreçlerin isteklerini yapar ve cevabı bekler
- Sunucu, istemciler tarafından yapılan istekleri karşılar ve cevaplandırır

Ağ Temelleri

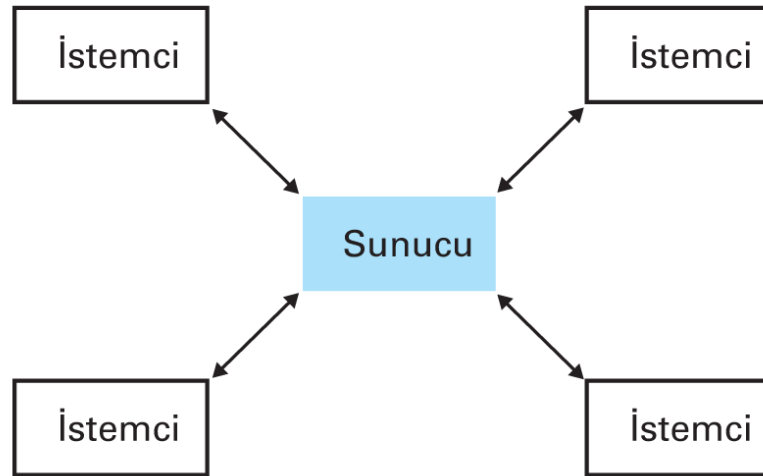
➤ Proses İletişim Yöntemleri

▪ Peer-to-peer (P2P)

- Eşler arası veya uçtan uca iletişim
- Eşit olarak iletişim kuran iki süreç bulunur
- Süreçler geçici olarak yürütülür
- Çok-oyunculu oyunlar, internet telefonu, video telefon, internet radyosu ve doğası gereği e-posta eş düzeyli iletişimi kullanmaktadır.

Ağ Temelleri

➤ Proses İletişim Yöntemleri

a. Sunucu herhangi bir zamanda birden fazla istemciye hizmet vermeye hazır olmalıdır.

b. Eşler birebir olarak eşit şekilde haberleşirler.

Ağ Temelleri

➤ Dağıtık Sistemler

- Ağ teknolojisinin başarısı sayesinde bilgisayarlar arasındaki etkileşim yaygın ve çok yönlü hale gelmiştir.
- Günümüzde pek çok modern yazılım sistemleri dağıtık sistemler olarak tasarlanırlar.
- Yani, farklı bilgisayarlar üzerinde çalışan işlemlerden oluşan yazılım birimleri halinde bulunurlar.

Ağ Temelleri

➤ Dağıtık Sistemler

- Cluster computing (Küme hesaplama)
  - Bağımsız bilgisayarlar, çok daha büyük tek bir makine yerine birbirine yakın çalışır
- Grid computing (Grid veya Dağıtık hesaplama)
  - Milyonlarca ev bilgisayarı (birbirine bağlı değil) karmaşık bir sorun üzerinde çalışır
- Cloud computing (Bulut hesaplama)
  - Servis sağlar, ayrıntıları gizler

İnternet

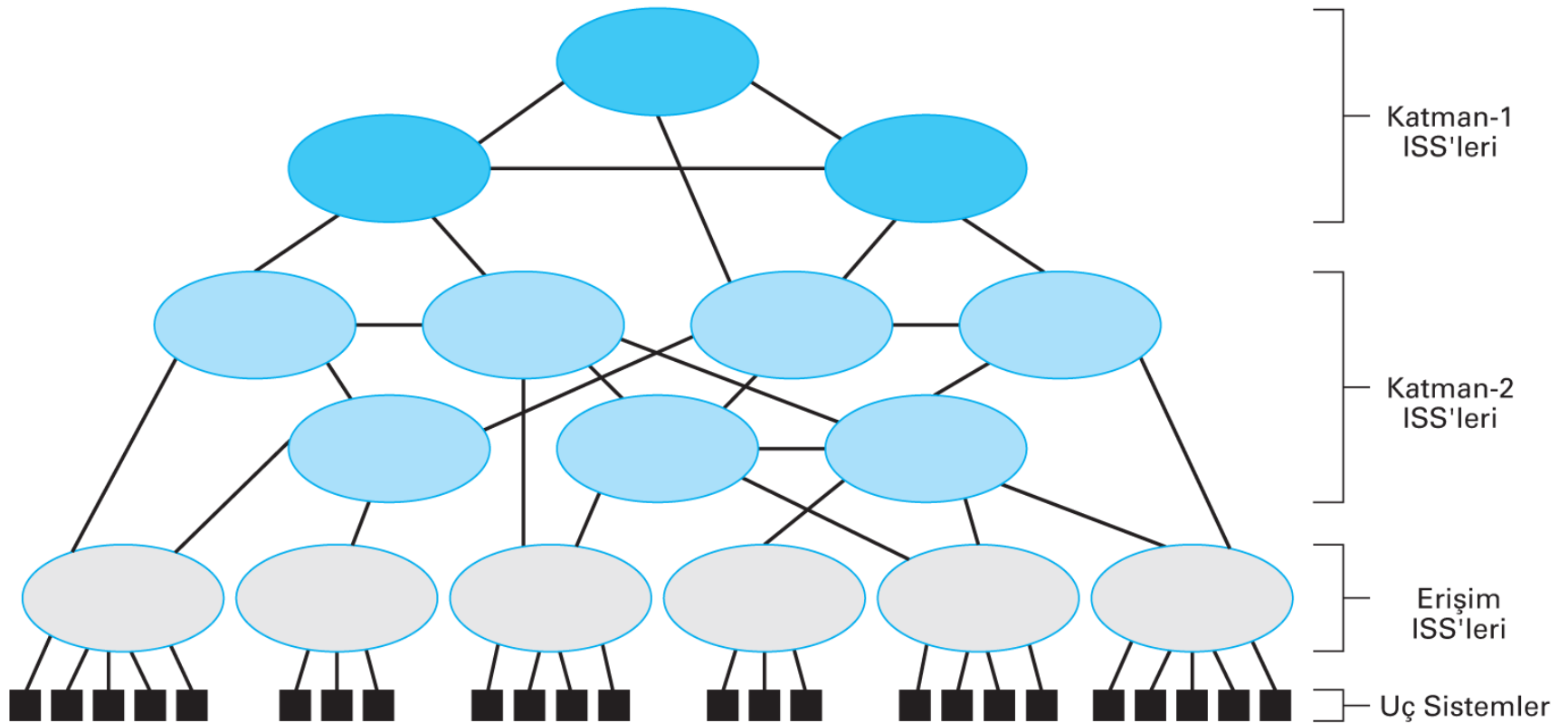
- İnternet dünyayı saran ağlardan oluşan bir internettir (ağların ağı).
  - Temel amacı, çeşitli ağları yerel afetlerden etkilenmeyen bağlantılı bir sisteme bağlamaktır.
  - Bugün, milyonlarca bilgisayarı içeren dünya çapındaki PAN, LAN, MAN ve WAN kombinasyonunu birbirine bağlayan ticari bir girişimdir.

➤ İnternet Mimarisi

- Internet Service Provider (ISP) İnternet Servis Sağlayıcı
  - Tier-1 (Internet backbone)
  - Tier-2
- Access/Erişim ve Tier-3 ISP: İnternete bağlantı sağlar
  - Hot spot (wireless/kablosuz)
  - Telefon hattı
  - Cellular/Hücresel
  - Kablo uydu sistemleri

İnternet

➤ İnternet Mimarisi

➤ İnternet Adresleme

- IP adresleri: Genellikle noktalı ve ondalık gösterimle temsil edilen 32 veya 128 bitlik desenlerdir.
- Hatırlatıcı adreslerdir:
  - Domain adları (inonu.edu.tr)
  - Top-Level Domain
    - .org, .gov, .com, .mil, .net, .au, .ca, .biz, ...
- Domain name system (DNS) Alan adı sistemi
  - Name servers / isim sunucuları
  - DNS lookup / DNS arama

➤ İnternet Uygulamaları

- İnternetin ilk zamanlarında, birçok uygulama her biri bir ağ protokolünü izleyen basit ayrı programlardı.
  - Network News Transfer Protocol (NNTP) Ağ Haber Gönderim Protokolü
  - File Transfer Protocol (FTP) Dosya Transfer Protokolü
  - Telnet and Secure Shell (SSH) Telnet ve Güvenli Kabuk

➤ İnternet Uygulamaları

- Web sunucuların ve tarayıcıların daha sofistike hale gelmesiyle, geleneksel uygulamaların daha fazlası:
  - Hypertext Transfer Protocol (HTTP) Hiper Metin Gönderim Protokolü
  - Electronic Mail (email)
    - Simple Mail Transfer Protocol (SMTP) Basit Posta Gönderim Protokolü
    - Posta sunucusu, toplanan gelen postaları POP3 veya IMAP aracılığıyla istemcilere teslim eder

➤ İnternet Uygulamaları

- Daha Güncel İnternet Uygulamaları:
  - Voice Over IP (VoIP)
  - İnternet Multimedia Streaming
    - N-unicast (N-teknoktaya yayın)
    - Multicast (Çok noktaya yayın)
    - On-demand streaming (İsteğe bağlı akış)
    - Content delivery networks (CDNs) (içerik dağıtım ağları)

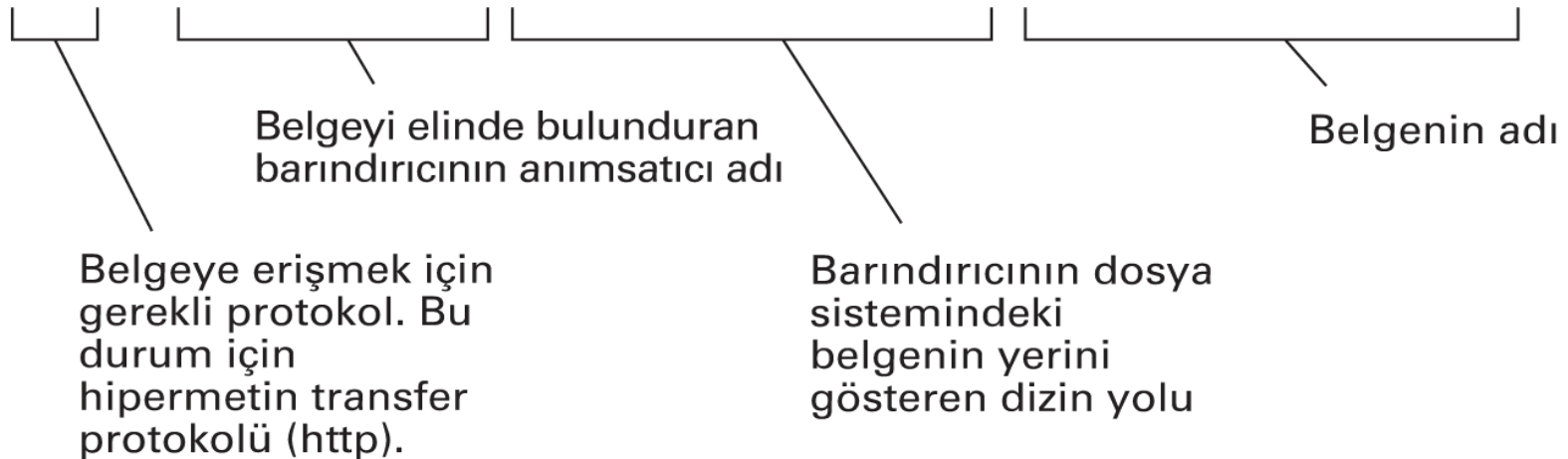
World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

- Hypertext (hipermetin), internet teknolojisini linked-documents (bağlantılı belgeler) kavramıyla birleştirir.
  - Diğer belgelere hyperlinks (köprüler) yerleştirir.
- Kullanıcıların İnternet'teki hipermetne erişimlerine izin veren yazılım paketleri iki kategoriye ayrılır:
  - Browsers (Tarayıcı), materyalleri kullanıcıya sunar
  - Web servers (Sunucu) erişilecek hipermetin dökümanları içeren bir bilgisayarda bulunur

World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

- Belgeler URL'ler ile tanımlanır ve HTTP kullanılarak aktarılır.

`http://eagle.mu.edu/authors/Shakespeare/Julius_Caesar.html`

World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

➤ HTML

- Hypertext Markup Language – Hipermetin Biçimlendirme Dili
- Metin dosyası olarak kodlanmıştır.
- Programlama dili değildir, birçok programlama dili ile birlikte kullanılabilir.
- HTML kullanılarak yazılar, resimler, videolar kullanıcılara görsel bir şekilde sunulabilir.

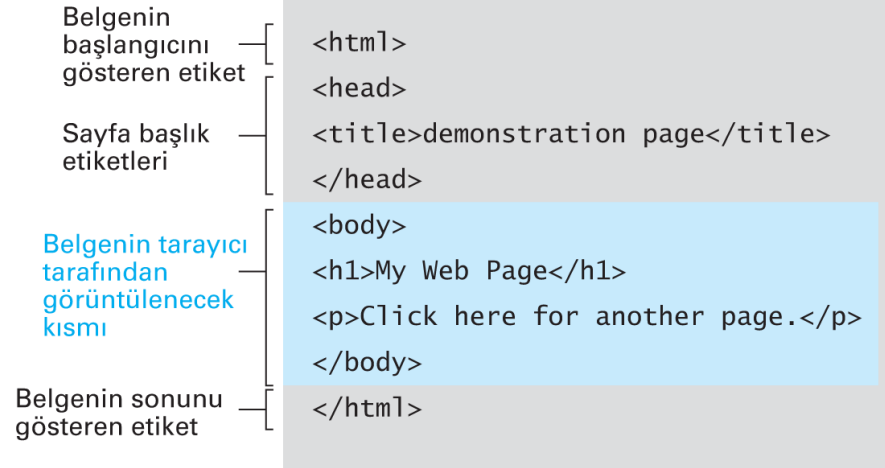
World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

➤ HTML

- Tarayıcı ile iletişim kurmak için etiketler içerir
- Dış görünüş
  - `<h1>` birinci seviye bir başlık başlatmak için
  - `<p>` yeni bir paragraf oluşturmak için
- Diğer belgelere ve içeriğe bağlantılar
  - `<a href = . . . >`
- Resim ekle
  - `<img src = . . . >`

World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

a. HTML kullanılarak kodlanmış sayfa.

b. Sayfanın bilgisayar ekranında görünen hali.

World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

a. HTML kullanılarak kodlanmış sayfa.

Parametre
içeren çapa
etiket

Çapa etiket
kapanışı

```
<html>
<head>
<title>demonstration page</title>
</head>
<body>
<h1>My Web Page</h1>
<p>Click
  <a href="http://crafty.com/demo.html">
    here
  </a>
  for another page.</p>
</body>
</html>
```

b. Sayfanın bilgisayar ekranında görünen hali.

World Wide Web (Dünya Çapında Ağ)

➤İstemci ve Sunucu Etkinlikleri

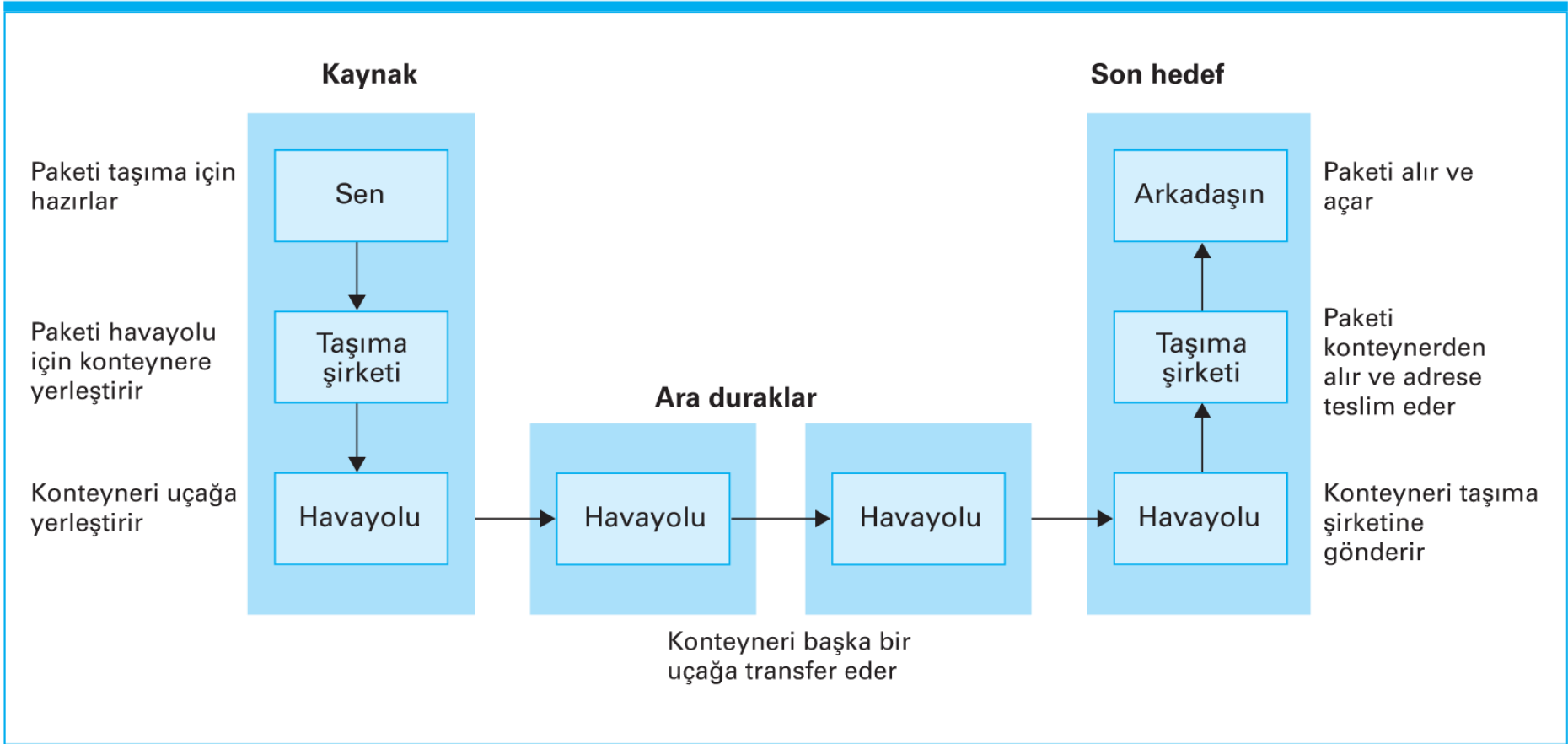
- İstemci tarafı (browser)
  - Javascript
  - Java applets
  - Macromedia Flash
- Sunucu tarafı (webserver)
  - Common Gateway Interface (CGI)
  - Servlets
  - JavaServer Pages (JSP) / Active Server Pages (ASP)
  - PHP

İnternet Protokolleri

- Ağ yazılımının bir ana görevi, mesajları bir makineden diğerine transfer etmek için gereken altyapıyı sağlamaktır.
- Mesajların İnternet üzerinden nasıl aktarıldığını kontrol eder.
- Bu yazılım İnternet'teki her bilgisayarda bulunmalıdır.
- Çok seviyeli bir hiyerarşi tarafından gerçekleştirilir.

İnternet Protokolleri

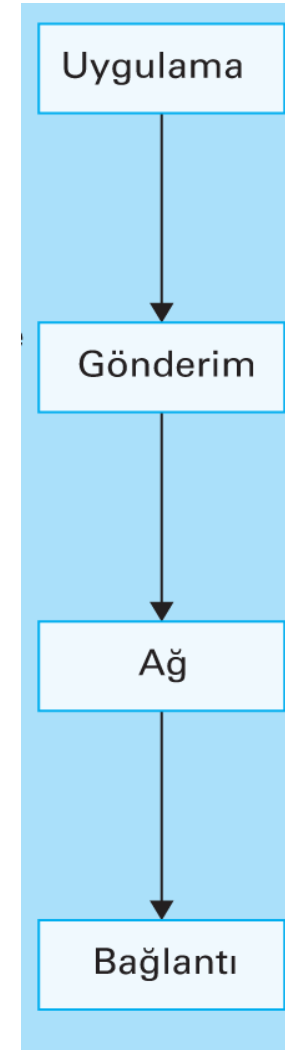
➤ Paket İletim Örneği

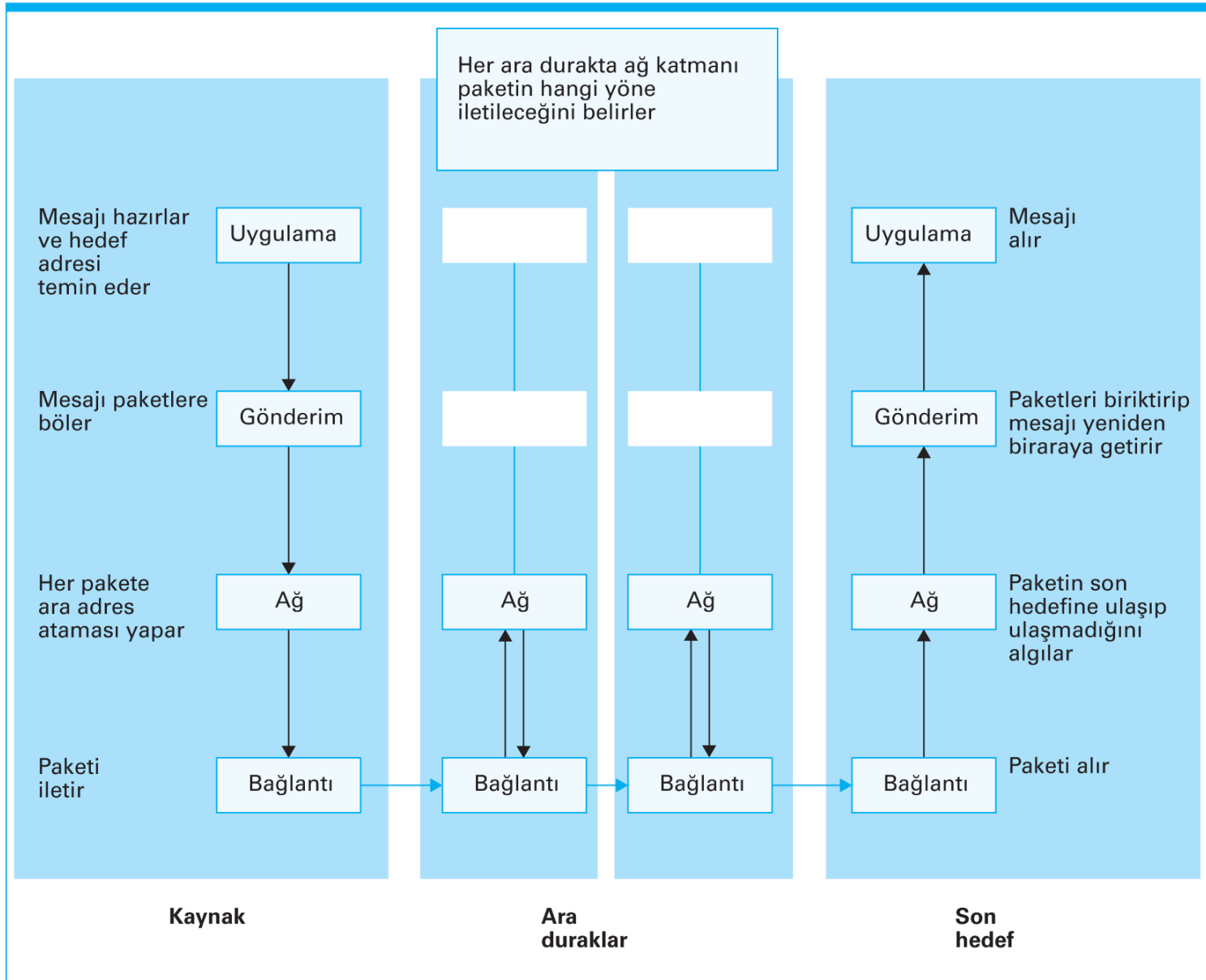
İnternet Protokolleri

➤ İnternet Yazılımı Katmanları

- Application: Adreslere sahip mesajlar üretir
- Transport: Mesajları paketlere böler
- Network: İnternet üzerinden yönlendirmeyi düzenler
- Link: Paketlerin gerçek iletimini yönetir

İnternet Protokolleri

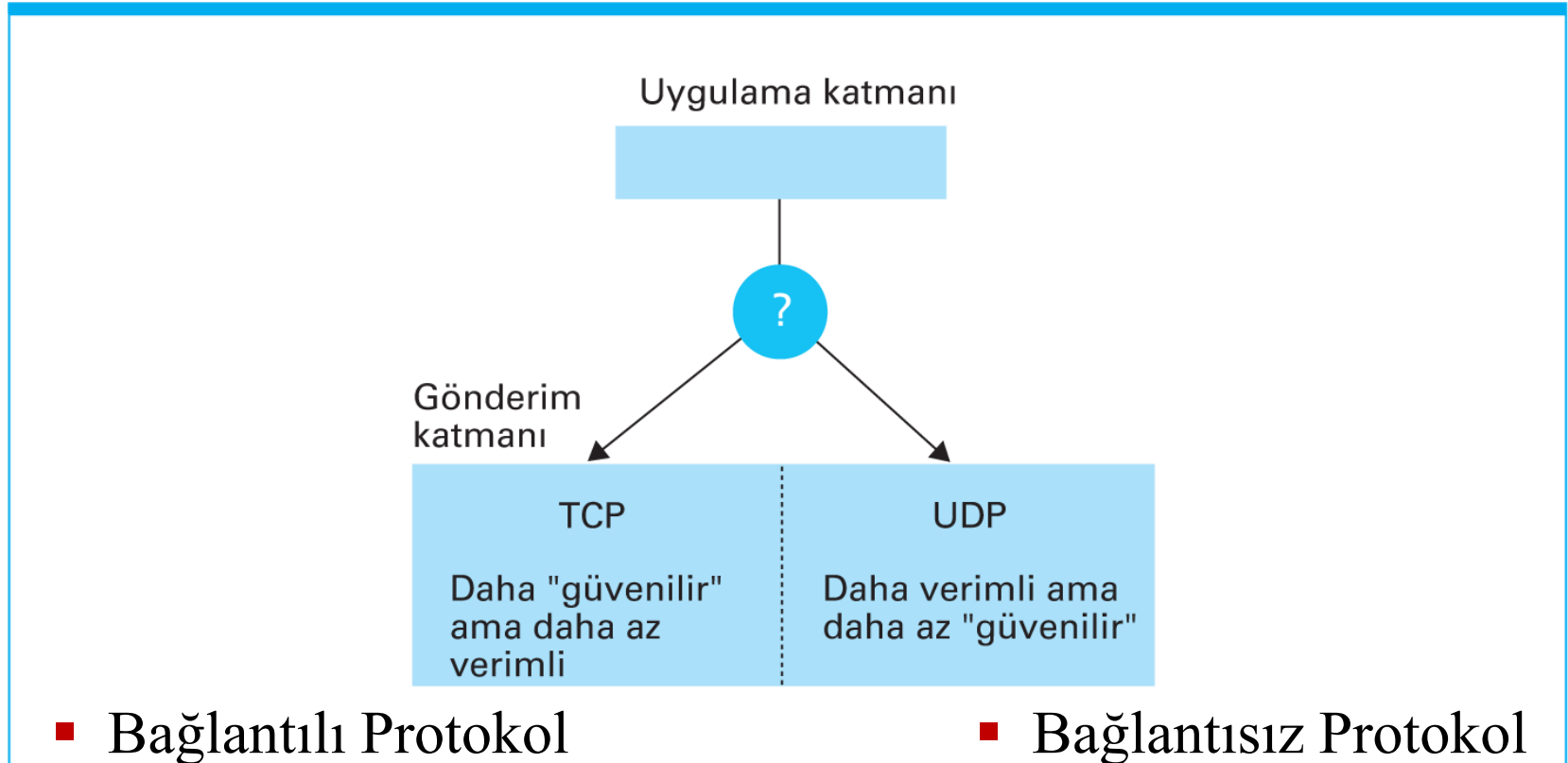
İnternet Protokolleri

➤ TCP/IP Protokol Takımı

- TCP/IP protokol takımı, İnternet tarafından dört-seviyeli iletişim hiyerarşisini uygulamak için kullanılan protokol standartlarının bir derlemesidir.
- Transport (Taşıma, İletim veya Gönderim) Katmanında görev yapar.
  - Transmission Control Protocol (TCP): Gönderim Kontrol Protokolü
  - User Datagram Protocol (UDP): Kullanıcı Veri-paket Protokolü

İnternet Protokolleri

➤ TCP/IP Protokol Takımı

- Bağlantılı Protokol
- Güvenli
- Akış Kontrolü
- Tıkanıklık Kontrolü

- Bağlantısız Protokol
- Daha Az Güvenli
- Daha Akıcı ve Verimli
- Zaman Duyarlı

➤ TCP/IP Protokol Takımı

- Network (Ağ) Katmanı
  - İnternet Protokol (IP)
    - IPv4 (32-bitlik adresleme)
    - IPv6 (128-bitlik adresleme)

➤ Saldırı Şekilleri

- Bir bilgisayar sistemi ve içeriğinin ağ bağlantıları üzerinden saldırıya uğrayabileceği sayısız yöntem vardır.
  - Malware (viruses, worms, Trojan horses, spyware, phishing software)
  - Denial of service (DoS)
  - Spam (kötü amaçlı yazılım dağıtmak için ortak ortam)

➤ Koruma ve Çareler

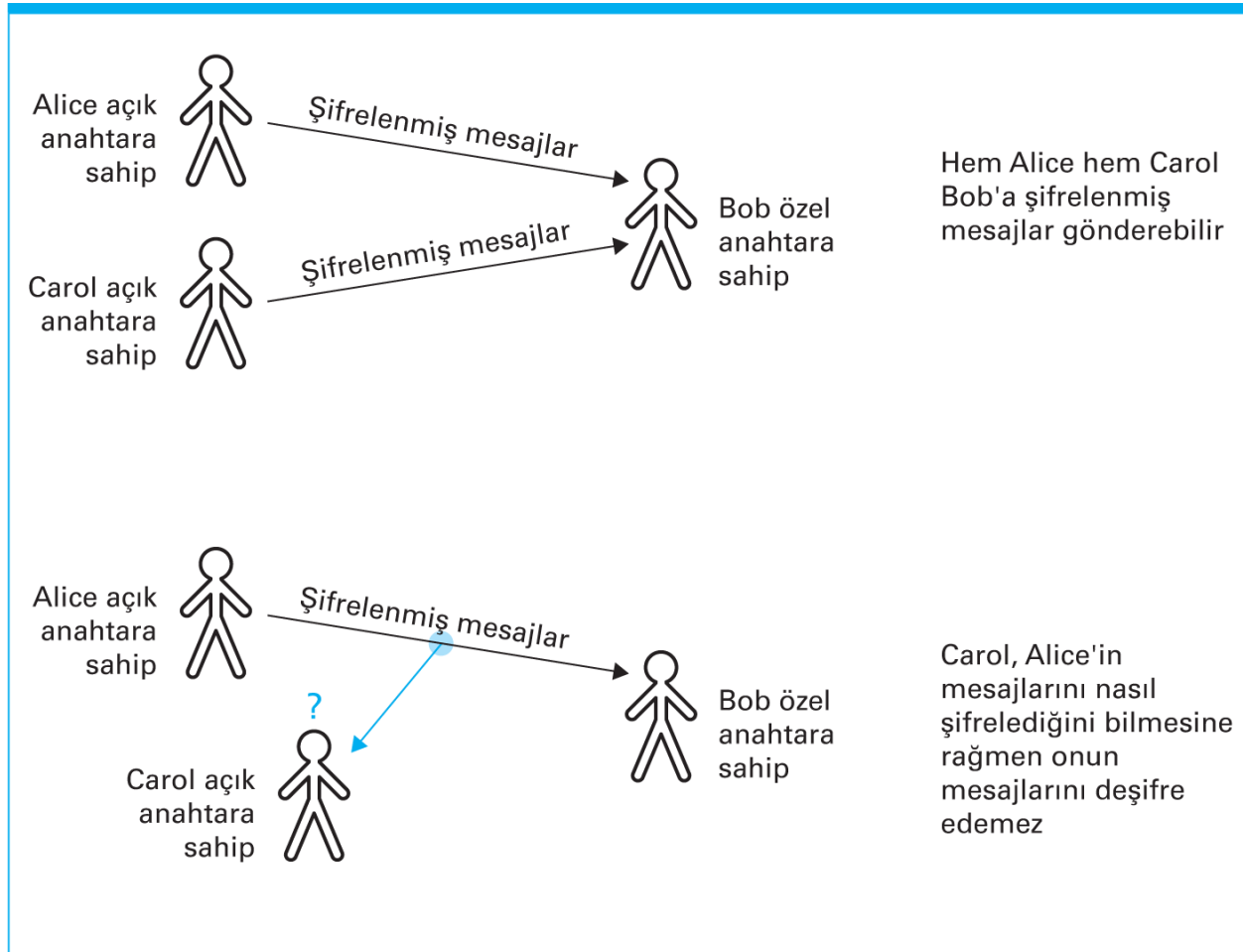
- «Bir gram korunma, bir ton tedaviye bedeldir.»
- Ağ bağlantıları üzerinden saldırıları önlemek için:
  - Firewalls
  - Spam filters
  - Proxy Servers
  - Antivirus software

➤ Şifreleme

- Güvenli internet erişimi için HTTPS: Güvenli Soket Katmanı (Secure Sockets Layer – SSL)
- Public-key Encryption (asymmetric): Açık Anahtar Şifrelemesi
  - Public key: Mesajları şifreler
  - Private key: Mesajların şifresini çözer
- Sertifika Yetkilileri
  - Ortak anahtarların listelerini korumak için güvenilir
  - Bir tarafın adını ve genel anahtarını içeren istemcilere Sertifikalar sağlar

➤ Şifreleme

■ Açık Anahtar Şifreleme

➤ Ağ Güvenliğine Yasal Yaklaşımlar

- Bilgisayar ağ sistemlerinin güvenliğini artırıcı bir diğer yol yasal yolları uygulamaktır.
- Ancak, bu yaklaşıma iki engel vardır.
  - İlki, bir işlemi yasa dışı ilan etmek işlemi önlemez. Tüm yaptığı yasal başvuru sağlamaktır.
  - İkincisi, ağın uluslararası niteliği, başvuru oluşturmanın genellikle çok zor olmasına yol açar.

➤ Ağ Güvenliğine Yasal Yaklaşımlar

- Ağ güvenliğini yasal yollardan genişletmek uluslararası bir projedir
  - Computer Fraud and Abuse Act
  - Electronic Communication Privacy Act
  - USA PATRIOT Act
  - Communications Assistance for Law Enforcement Act
  - Anticybersquatting Consumer Protection Act